

IL - VENERANDA LAMPADA F' HAŻ-ŻEBBUĠ

Minn GUIDO LANFRANCO

X'kienet din il-Veneranda Lampada? Minn mindu bdew jiehdu forma aktar stabbli, fis-seklu sittax, il-parroċċi ma kinux kontrollati minn awtorità finanzjarja waħda imma minn diversi entitajiet żgħar fejn xi hadd jiehu hsieb il-manutenzjoni tal-knisja, hadd ieħor il-legati jew obbligi u festi partikolari, u għaqdiet u konfraternitajiet jiehdu hsieb xi artal, vara jew haġa oħra; kull wiehed iżomm il-kontijiet separatament. L-aktar entita' importanti kienet dik li tiehu hsieb l-artal maġġur li fost oħrajn kellha l-obbligu li żżomm il-lampier dejjem mixgħul, għalhekk kienet tissejjah il-Veneranda Lampada. Iżda biż-żmien bdew dehlin aktar affarijiet, sakemm bdiet tiehu hsieb ukoll bżonnijiet assoċjati ma' festi, manutenzjoni, priedki u l-kumplament; baqghu biss separati l-fratellanzi u għaqdiet oħrajn¹. Għalhekk il-Veneranda Lampada żviluppat fi prokura ġenerali għad-dhul u nfiq ta' kollox². Nghidu ahna, il-Veneranda Lampada ta' l-Imqabba fl-1748, hallset bin-nifs għall-orgni ġdid³. Il-prokuratur tal-knisja, li kien jiehu hsieb il-Veneranda Lampada, mhux bilfors dejjem kellu jkun qassis, u bhala eżempju nsemmu li fl-Imġarr, kien jiehu hsieb is-sagristan mill-1930 sal-1944⁴.

F' Haż-Żebbuġ Bhala eżempju nsemmu li l-Veneranda Lampada f' Haż-Żebbuġ, hallset 140 skud fl-1742, biex Saverio Laferla jagħmel l-istatwi tad-Duluri, S. Ġwann Evangelista, il-Veronika u S. Vincens de Paoli⁵, u fl-1762 hallset ukoll għall-kaxxerizzi tas-sagristija ġdida⁶. Ilu ftit rajt xi ftit karti mitluqa, li jidhru li darba kienu parti minn rendikont tal-Veneranda Lampada ta' Haż-Żebbuġ, miktubin ta' malajr, u għandi nahseb li dawn imbagħad inkitbu aktar puliti u definiti f' xi registru apposta.⁷ Għalkemm f' dawn il-karti li rajt m'hemmx l-isem tal-prokuratur, u l-anqas l-isem tar-rahall, jidhru xi affarijiet li ma' Haż-Żebbuġ biss għandhom x'jaqsmu; qed nghid fejn imdahhlin spejjeż "... per l'anniv. Del G.M.Manoel. 2. 1. 14" għas-6 ta' Jannar 1874. Il-kalkoli juru li l-hlasijiet huma bl-iskudi, tari u grani li għalkemm kien hawn l-Ingliżi f' Malta, kienu baqghu jintużaw għal żmien ġmielu.

Quddiesa għall-Gran Mastru Vilhena fit-12 ta' Diċembru Dawn l-ispejjeż

ghall- quddiesa thallsu f' Jannar, imma l-okkazjoni saret fit-12 ta' Diċembru 1873 u dik id-data taħbat tifikira tal-mewt tal-Gran Mastru Manoel de Vilhena li grat fit-12 ta' Diċembru 1736. Kien dan il-Gran Mastru li rregala r-relikwa, biċċa mid-driegħ ta' S. Filep, liż-Żebbuġin. Jingħad li Vilhena, qabel sar Gran Mastru, kien għamel wegħda li jekk jintgħazel jara kif jagħmel jirregala relikwa tal-qaddis liż-Żebbuġin, wara li kien għamillu talba l-kappillan Sagnani li kien jafu minn qabel. Meta sar Gran Mastru fl-1722 kkuntattja 'l-kapitlu ta' Aggira u dawn bagħtulu din ir-relikwa sena wara. Bħala rikonoxximent, iż-Żebbuġin bdew jagħmlulu quddiesa fit-12 ta' Diċembru, Il-karti li rajt ikopru minn Diċembru 1873 sa Lulju 1875 u l-quddiesa tidher tithallas f' Jannar ta' wara ⁸.

San Girgor Il-proċessjoni votiva ta' San Girgor kienet ilha ssir għal zmien twil, u fiha kienu jipparteċipaw il-parroċċi kollha bil-fratellanzi, slaleb u kleru, u l-poplu li johnoq iż-Żejtun, wara jmur lejn Marsaxlokk. Din spiċċat minhabba tilwim kontinwu dwar preċedenza, u fadal biss pellegrinaġġ nominali mill-fratellanza ta' S. Ġużepp tar-Rabat mal-Kapitlu ta' L-Imdina li jsir fl-ewwel Erbgħa wara l-Għid; in-nies għadhom imorru bi għarhom, imma f' Marsaxlokk biss! Il-Veneranda Lampada ta' Haż-Żebbuġ fl-1874 turi 5 skudi għall-vetturi tal-kleryu (aktarx karrozzelli li sa xi snin ilu kienu jintużaw mill-kappillan wara l-karru tal-mejtin), 2 skudi 4 tari 16-il gran għas-“servienti” li għarrew is-salib fil-proċessjoni u għall-vettura għalihom, u 10 tari lil Saver Bonnici li garr is-salib lura l-knisja. L-istess sar fl-1875, imma hawn kienu thallsu skud, 2 tari u 8 grani għall-kantanti tal-litanija waqt il-proċessjoni.

Qniepen u sajjetti! Bhalissa hadd ma johlomha, imma sa l-ewwel zminjiet tas-seklu għoxrin, kienu jahsbu, li jekk tinqala' maltempata bir-ragħad u s-sajjetti tista' tittaffa u titbiegħed bid-daqq tal-qniepen, u b'hekk niskansaw il-periklu. Tabilhaqq, iddoqq jew ma ddoqqx qniepen, il-maltempata tieħu l-kors tagħha u xorta f'xi hin tghaddi waħedha minn fuqna, imma missirijietna kienu jahsbuha mod iehor. Għalhekk fil-kontijiet tal-Veneranda Lampada nsibu mnizzlin skud għad-daqq tal-qniepen fil-maltempati (28 Diċ. 1873), 6 tari (29 Jan. 1874) u 6 tari oħra (18 Frar u 12 Marzu 1875).

Esito della V. Lampade

1873.					
Dicembre	18.	Per vettura essendomi portato in Valtetta a prestar il giuramento della fedele ammin.	L. 8.	—	—
"	22.	Per resa dei conti	L. 2.	7.	—
"	23.	Per trasporto dei libri	L. 10.	—	—
"	"	Per costo di questo privato giornale e pedaggi	L. 10.	4.	—
"	"	Per un rotolo ed un quarto e mezzo bingorno e per due rotoli e mezzo incenso e pedaggi	L. 3.	11.	9.
"	28.	Per costo di A% scope	L. 9.	—	—
"	"	Per timo	L. 7.	4.	—
"	"	Per costo di carbone compreso il pedaggio	L. 1.	10.	4.
"	"	Ai servienti per suono di campana in due tempi	L. 1.	—	—
"	"	Ai sud. per loro diritto nella solennità di Natale	L. 3.	—	—
"	"	Ai spe Agius iyyuzun per di calendari compr. il pag.	L. 1.	3.	12.
"	29.	Ai Ang. Venza p vino somministrato per ai 22 correnti	L. 52.	4.	10.
"	31.	Per caffè di natale compresi 2. per serv.	L. 1.	—	78.
1874.					
Gennaio	2.	Ai D. Mich. Vassallo per uso incommodo nel celebrare la messa delle ore undicesime	L. 28.	—	—
"	"	Ai Fil. Terri per A 12 candele di A. 58.15.	L. 126.	9.	—
"	5.	Ai Sagrestani	L. 20.	—	—
"	6.	Al Pintatore per l'anniv. del G. M. Manoel	L. 2.	1.	14.
"	"	Al detto per gli anniv. di Michelangelo: Franc. ed. Donna Galleggi	L. 5.	5.	2.
"	"	Per un sacco foglie di carruba	L. 2.	6.	—
"	7.	Ai serv. per aver calato la Tapozzeria	L. 2.	6.	—
			L. 277.		8. 18.

Weraq ma' l-art tal-knisja Minn żmien ilu, fil-knejjes kien hemm drawwa li l-art titghatta bil-weraq tas-siġar. Dan kien origina minhabba diversi raġunijiet. Kienu jidfnu fil-knejjes u fuq l-oqbra kienu jqieghdu weraq tal-laring, tar-rand, tas-saghtar, plejju u ohrajn li jfuhu, biex jagħtu atmosfera aktar friska. Minbarra hekk bosta knejjes tal-bidu ma kellhomx madum tajjeb, imma kienu jew trab u torba mbattmin, jiġbru fihom il-brieghed, jew jekk ikollhom pavement, dan għall-ewwel kien ikun taċ-ċangatura tal-franka li tithammeġ malajr. Izda wkoll wara li ma baqaax isir dfin, u wara li l-art kienet tgħattiet bl-irham, komplew jifirxu weraq ma' l-art, speċjalment fil-festi. Dan baqa' jsir ukoll sa qabel il-gwerra li għaddiet f'diversi knejjes ta' l-irhula. F'Haż-Żebbuġ il-Veneranda Lampada nefqet 6 tari għall-weraq tal-harrub (6-Jan.1874), saghtar 7 tari 4 grani (28 Diċ. 1873) 7 tari (9 Apr.1874) 3 skudi 6 tari harrub u weraq ieħor (14 Mejju 1874) 9 tari (27 Diċ. 1874) weraq tal-harrub għall-festi tal-Milied u 3 skudi 3 tari 12 grani għall-weraq tal-harrub (24 Mejju 1875).

Bżonnijiet ohra L-ewwel spiża mniżżla f' dawn il-karti tal-Veneranda Lampada ta' Haż-Żebbuġ turi li l-prokuratur kien għadu kemm ha dan ix-xogħol f'idejh, għax kiteb li nefaġ skud u 8 tari għat-trasport biex mar il-Belt jiehu ġurament li jamministra l-prokura fedelment.(18 Diċ. 1873). Il-ħlasijiet saru għal diversi xogħlijiet, fosthom għax-xema', hasil u tfarfir tal-knisja, kafejiet lil min jippriedka, jagħmel l-eżerċizzi jew ikanta, flimkien mat-trasport tagħhom, ħlas lil min ilesti l-palk ta' l-eżerċizzi u lil min jarma u jżarma d-damask, ħlas ta' faħam, incens, musketterija f'Sibt il-Glorja, fjuri għas-Sepulkru, muzika fil-festi, xiri ta' ostji, żejt għal-lampier, u bosta ohrajn. Jidhru spejjeż għall-garr u tqassim tax-xema' mbierak tal-kandlor, kif ukoll għal min iqassamu lill-bdiewa mifruxin fil-kampanja. Ta' min jgħid ukoll li thallsu 12 skudi u 6 tari lill-organista għas-sena 1873, u 5 skudi lit-"tiramantici", jiġifieri dawk li jhaddmu l-minfah ta' l-orgni. Fil-15 ta' Awissu 1874, thallsu skud u 3 tari lil min waqqaf il-katafalk jew tubru għall-quddiesa meta miet l-isqof Pace Forno fit-22 ta' Lulju 1874. Is-sena ta' wara, thallsu 7 skudi u 6 tari għal żewġ stemmi veskovili mpittra għat-tubru (26 April 1875) u 4 tari biex

ittrasportawhom (14 Mejju 1875) ghar-ralhal, biex jintużaw meta jaghmlu quddies ghal ruh l-isqof.

Referenzi

1. LUTTREL, ANTH. (edit.) *Hal Millieri, A Maltese Casale, its churches and paintings* (1976) p.131
2. DEGUARA, ALWIG *L-Imgarr; Il-Hajja u l-Hidma ta' Niesu* (1999) p.126
3. AGIUS MUSCAT, HUGO & LUCIANI, BRUNO *Old Organs of Malta and Gozo* (1998) p.173
4. DEGUARA, ALWIG *op.cit.* p.25-26
5. S.S.C.D.Z. *Storia del Zebbug e Sua Parrocchia* (1882) p.44
6. S.S.C.D.Z. *op.cit.* p.57
7. Hdax-ll folja sfuża mghoddijin lill-awtur minn persuna anzjana minn Haż-Żebbuġ.
8. VELLA, LURET *Storja ta' Haż-Żebbuġ* (1986) p.41

Nota: *L-ispejjeż jidhru bl-iskudi, tari u grani. Scudo - 12 tari; Tar - 20 grani. (grani jitqiesu habbiet, u Tari rbghajja)*

		<i>Repts. 488. 11. 6</i>				
<i>1874</i>	<i>Aprile</i>	<i>5</i>	<i>Ai servienti per paratura del sepolcro con pisci e fiori</i>	<i>3.</i>	<i>—</i>	<i>—</i>
<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>Ai suddetti per la solennita di pasqua e suono di campane in Sabato Santo</i>	<i>3.</i>	<i>6.</i>	<i>—</i>
<i>"</i>	<i>"</i>	<i>7.</i>	<i>Per un rotolo di polvere di oporo per Sabato d.</i>	<i>—</i>	<i>7.</i>	<i>4.</i>
<i>"</i>	<i>"</i>	<i>8.</i>	<i>Per la vettura del clero in occasione di S. Gregor.</i>	<i>5.</i>	<i>—</i>	<i>—</i>
<i>"</i>	<i>"</i>	<i>9.</i>	<i>Ai servienti per aver portato processionalmente la croce in S. Gregorio e per loro vettura</i>	<i>2.</i>	<i>4.</i>	<i>16.</i>
<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>Ai Sar: Donnici per aver trasportato la detta croce dal Keltun dopo finita la processione</i>	<i>—</i>	<i>10.</i>	<i>—</i>
<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>Per caffè somministrato ai cantanti del passio ed ai celebranti di domenica Palmaun e Vener. d' Santo</i>	<i>—</i>	<i>6.</i>	<i>1.</i>
<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>Per costo d'un sacco di carbone, compr. il pedaggio.</i>	<i>—</i>	<i>8.</i>	<i>12.</i>